

บทที่ 7

การออกคำสั่ง (Order-Giving)

เนื้อหา

- ความสำคัญของการออกคำสั่ง
- การเตรียมการออกคำสั่ง
- ประเภทของคำสั่ง
- วิธีออกคำสั่ง
- การติดตามผล
- ข้อควรปฏิบัติและข้อควรหลีกเลี่ยงในการออกคำสั่ง

สาระสำคัญ

1. การออกคำสั่งเป็นการพูดที่สำคัญที่ต้องใช้ศิลปะและองค์ประกอบอื่น ๆ เพื่อว่าคำสั่งนั้นจะมีประสิทธิภาพ
2. การออกคำสั่งอาจทำได้ด้วยการสั่งให้ทำ การขอร้องให้ทำ การแนะนำให้ทำ และการอาสาสมัครทำเอง
3. การเลือกวิธีออกคำสั่งต้องให้เหมาะสมกับผู้รับคำสั่ง
4. การติดตามผลของการออกคำสั่งเป็นสิ่งจำเป็น
5. ภาษา น้ำเสียง และท่าทางย่อมมีผลต่อการออกคำสั่ง

วัตถุประสงค์

- เมื่อให้คำสั่งประเภทต่าง ๆ แล้ว ผู้ศึกษาสามารถ :
1. ชี้บ่งได้ว่าเป็นคำสั่งประเภทใด
 2. แต่งคำสั่งได้ทุกประเภท
 3. อธิบายความสำคัญของการใช้น้ำเสียง ภาษา และท่าทางได้
 4. บอกถึงความแตกต่างของคำสั่งที่มีการติดตามผลและคำสั่งที่ไม่มีการติดตามผล
 5. ออกคำสั่งในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

บทที่ 7

การออกคำสั่ง (Order-Giving)

การออกคำสั่งหรือการพูดสั่งการเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของการพูด ผู้ที่จะเป็นผู้บังคับบัญชา หรือผู้นำควรเรียนรู้วิธีพูดสั่งการที่มีประสิทธิภาพเพื่อว่าผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาจะได้นำไปปฏิบัติตาม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อสื่อความหมายด้วยการพูด ได้มีการพบว่าปัญหา ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาคือ การพูดสั่งการ (Order-Giving) ผู้นำเป็นจำนวนมากที่มีความคิดอ่านอย่างผิวเผิน คิดเพียงแต่ว่าสิ่งที่ต้องทำในการพูดสั่งการก็คือ การบอกกับผู้ช่วย หรือหัวหน้าสายงานถึงสิ่งที่จะต้องจัดการทำ หลังจากนั้นก็นั่งคอยให้คนงานทำตามคำสั่ง แต่ความคิดดังกล่าวนั้นมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ที่จะนำความสำเร็จไปสู่ผู้บังคับบัญชา เพราะจากผลของการวิจัยนั้นปรากฏว่าคนงานไม่พอใจในการออกคำสั่งเช่นนั้น และมีการขัดขืนคำสั่ง และทำให้เสียผลประโยชน์ในธุรกิจการงานดังนั้นผู้ที่จะเป็นผู้นำ หรือผู้บังคับบัญชาจึงควรทราบกลวิธีเกี่ยวกับการพูดสั่งการที่มีประสิทธิภาพไว้

ส่วนประกอบของขบวนการพูดสั่งการมีดังต่อไปนี้

1. อำนาจในการออกคำสั่ง (Authority)

สิ่งสำคัญสิ่งแรกที่จะต้องคำนึงถึงก็คือ ตนมีอำนาจในการออกคำสั่งหรือไม่ ถ้าไม่มีอำนาจในการออกคำสั่งก็จะมีคนปฏิบัติตาม

2. การพิจารณาและตระเตรียม

ก่อนที่จะออกคำสั่ง ควรพิจารณาให้รอบคอบก่อนว่าคำสั่งนั้นมีเหตุผลและผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถจะปฏิบัติได้หรือไม่ถ้าคำสั่งนั้น ๆ ไม่มีเหตุผลพอ ก็จะไม่ได้ผลเต็มที่ ผู้ที่จะปฏิบัติตามก็จะพยายามหลีกเลี่ยง ฉะนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการตระเตรียมและพิจารณาให้รอบคอบ เพราะคำสั่งที่ออกไปนั้นย่อมเป็นเครื่องวัดความสามารถของผู้บังคับบัญชาด้วย

3. การวางแผนงาน

เมื่อมีการพิจารณาบททวนคำสั่งดีแล้วก็จะมีการวางแผนงาน การวางแผนงานมุ่งที่จะทำให้คำสั่งนั้นเป็นคำสั่งที่สมบูรณ์ (Complete) ซึ่งประกอบด้วยสิ่งต่างดังนี้

3.1 คำสั่งนั้นต้องการให้ทำอะไร (what) และทำไม (why)

3.2 จะให้ใครเป็นผู้ทำ (who) เมื่อไร (when) ที่ไหน (where) และอย่างไร (how)

3.3 ต้องการจำนวนเท่าใดและคุณภาพขนาดไหน (Quantity and quality)

4. ประเภทของคำสั่ง

การออกคำสั่งนั้นทำได้โดยวาจาและโดยลายลักษณ์อักษร การออกคำสั่งโดยวาจาเป็นการสื่อความหมายโดยตรง มีข้อดีทำให้ผู้รับคำสั่งทราบถึงน้ำหนักคำสั่งนั้น และทราบว่าผู้ออกคำสั่งมีความประสงค์อย่างไร แต่มีข้อเสียที่ว่าผู้รับคำสั่งอาจลืมเสียได้ ส่วนคำสั่งโดยลายลักษณ์อักษรนั้นจะคงทนถาวร ถ้าผู้รับคำสั่งไม่เข้าใจก็อาจอ่านบททวนได้

วิธีปฏิบัติอาจทำได้สองวิธีคือสั่งด้วยวาจาก่อนแล้วให้มีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรตามภายหลัง หรือบางครั้งก็สั่งด้วยวาจาเพียงอย่างเดียว มีหน่วยงานหลายๆ แห่งที่ออกคำสั่งด้วยลายลักษณ์อักษร จากนั้นก็มีการเรียกผู้รับคำสั่งมาสอบถามความเข้าใจด้วยวาจาให้เข้าใจคำสั่งนั้นเป็นรายข้อ ผู้ที่ออกคำสั่ง ควรออกคำสั่งครั้งเดียวแต่ให้ชัดเจน ควรหลีกเลี่ยงการออกคำสั่งซ้ำๆ ในเรื่องเดียวกันเพราะจะก่อให้เกิดความสับสน และทำให้คำสั่งนั้นเสื่อมความหมายลง

5. ประเภทและวิธีออกคำสั่งโดยวาจา

อาจจำแนกการออกคำสั่งโดยวาจาออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. ประเภทสั่งให้ทำ (Direct order)

2. ประเภทขอร้องให้ทำ (Request)

3. ประเภทแนะนำให้ทำ (Advice)

4. ประเภทอาสาสมัครทำเอง (Volunteer)

5.1 วิธีออกคำสั่งประเภทสั่งให้ทำ ผู้ที่ออกคำสั่งประเภทนี้มักจะเป็นผู้ที่ค่อนข้างอยู่ในระเบียบวินัยเช่นทหาร หรือผู้บังคับบัญชาที่ไม่คำนึงถึงมนุษยสัมพันธ์มากนัก ผู้สั่งมักจะออกคำสั่งโดยตรงเช่น “เช็ดโต๊ะตัวนี้” หรือ “ไปเอาแฟ้มนั้นมา” หรือ “ไปตามนายแก้วมาเดี๋ยวนี้” ฯลฯ

5.2 วิธีออกคำสั่งประเภทขอร้องให้ทำ การออกคำสั่งประเภทนี้จะก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ที่รับคำสั่ง เพิ่มความเป็นกันเอง และยังสามารถช่องว่างระหว่างผู้ออกคำสั่งอีกด้วย

ศิลปะในการออกคำสั่งประเภทขอร้องนี้จำเป็นจะต้องใช้น้ำเสียงที่สุภาพและถ้อยคำที่สุภาพ วิธีที่จะทำน้ำเสียงให้สุภาพก็คือการพูดมีหางเสียง “คะ” หรือ “ครับ” หรือ “นะคะ” หรือ “นะค่ะ” หรือ “นะครับ” หรือ “นะจ๊ะ” ฯลฯ ส่วนการใช้ถ้อยคำที่สุภาพนั้นทำได้ด้วยการเลือกใช้คำในภาษาไทยที่บ่งบอกลักษณะความสุภาพเช่นคำว่า *ช่วย กรุณา ขอความกรุณา โปรด ฯลฯ* ฉะนั้นคำสั่งประเภทนี้จะออกมาอย่างสุภาพเช่น “นายป่วนช่วยเช็คโต๊ะนี้ด้วยนะคะ” หรือ “ช่วยเอาของนี้ไปเก็บแล้วช่วยเอาน้ำมาด้วยนะจ๊ะ” หรือ “กรุณาเซ็นชื่อด่วนด้วยครับ” หรือ “ขอความกรุณาฟังทางนี้หน่อยค่ะ.....” หรือ “เวลาจะส่งข้อสอบโปรดยกมือขึ้นด้วยนะครับ”

5.3 วิธีออกคำสั่งประเภทแนะนำให้ทำ การออกคำสั่งประเภทนี้ควรออกมาในรูปของความไม่ตั้งใจนัก อาจเรียกว่าในรูปของการขอความเห็นมากกว่าที่จะไปพูดแนะนำกันโดยตรง ๆ การออกคำสั่งประเภทนี้ให้ผลรวดเร็วเพราะตามหลักจิตวิทยาแล้ว คนเราชอบเสนอและแสดงความคิดเห็นของตนเองมากกว่ารับความคิดเห็นของผู้อื่น วิธีออกคำสั่งควรให้มีความสุภาพด้วยเช่น “ควรทำความสะอาดตู้นั้นไว้แล้วใช้ใหม่นายแก้ว” หรือ “ที่จริงห้องนี้ก็ดีนะแต่ถ้าโต๊ะโต๊ะอีกสักตัวคงจะดีจริงไหมละนายจอน” หรือ “โต๊ะตัวนี้เหมาะจังผมว่าหาผ้าเช็ดเสียก่อนดีไหมนะอุไร” หรือ “ผมว่าแผนกเราทำงานรวดเร็วดี แต่ถ้ามาทำงานให้ช้ากว่านี้หน่อยคงจะได้งานมากขึ้นจริงไหมครับคุณวิชัย”

5.4 วิธีออกคำสั่งประเภทอาสาสมัครทำเอง การออกคำสั่งประเภทนี้มีลักษณะคล้ายกับว่าผู้ออกคำสั่งเปิดเผยให้ผู้รับคำสั่งทราบแนวความคิดและวัตถุประสงค์บางส่วนของตน บางครั้งอาจจะต้องพูดย้ำบ่อยครั้ง เช่น “ผมถือว่าการทำงานให้ได้ดีจะต้องมีความตั้งใจทำงานชิ้นนี้สำคัญมาก.....” หรือ “ความสะอาดของโต๊ะเป็นเรื่องสำคัญนะครับ” หรือ “ผมนี่แปลกกว่าคนอื่น ๆ ที่ว่าผมชอบให้คนที่ทำงานกับผมมาทำงานให้ทันเวลา” ฯลฯ

6. การลงมือปฏิบัติ (Action)

เมื่อพิจารณาทุกอย่างดีแล้วก็สั่งให้ผู้รับคำสั่งลงมือปฏิบัติทันที

7. การติดตามผลงาน (Follow-up)

เมื่อมีการออกคำสั่งไปแล้วก็จำเป็นจะต้องมีการติดตามผลงาน เพื่อเป็นการดูว่าคำสั่งนั้นมีการปฏิบัติหรือไม่ กล่าวกันว่าประสิทธิภาพของผู้บังคับบัญชานั้นอาจวัดได้ด้วยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคำสั่งและการปฏิบัติตามคำสั่ง

ในการติดตามผลงานนั้นอาจติดตามด้วยตนเอง หรืออาจใช้เครื่องจักรกลในการควบคุมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่าอย่างหนึ่งขึ้นไป

8. การประเมินผล (Evaluation)

พิจารณาให้เป็นธรรมชาติเกี่ยวกับส่วนประกอบของการออกคำสั่งทั้งส่วนที่เกี่ยวกับผู้ออกคำสั่ง และผู้รับคำสั่งตลอดขบวนการทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบว่าคำสั่งออกไปนั้นมีผลมากน้อยเพียงใด อีกทั้งเพื่อเป็นแนวปรับปรุงในครั้งต่อไป

9. ข้อควรปฏิบัติในการออกคำสั่ง

1. ระลึกถึงสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมว่าไม่เหมือนกัน คำสั่งอย่างเดียวกันอาจจะเกิดผลแตกต่างกัน
2. ไม่ควรให้คำสั่งผ่านหลายหน่วยงานเกินไป กว่าที่จะถึงมือผู้ปฏิบัติ
3. ผู้ออกคำสั่งและผู้รับคำสั่ง ควรมีความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกันโดยเฉพาะควรหลีกเลี่ยงการออกคำสั่งผ่านหน้าซึ่งกันและกัน
4. พยายามทำคำสั่งให้มีลักษณะที่ชวนให้ผู้รับคำสั่งเห็นชอบและด้วยวิธีที่มั่นคงทั้งภาษาและท่าที
5. หลีกเลี่ยงการออกคำสั่งฟุ่มเฟือย หยุ่มหยุิมและซ้ำซาก
6. คำสั่งไม่ว่าจะโดยวาจา หรือลายลักษณ์อักษร ต้องชัดเจนไม่คลุมเครือ และต้องเป็นถ้อยคำที่ฟังหรืออ่านแล้วเข้าใจความหมายได้อย่างเดียว
7. พยายามให้ผู้รับคำสั่งบังเกิดความศรัทธาเริ่มที่ดี และสำนึกถึงความรับผิดชอบในงานนั้น ๆ ด้วย

8. ควรทำเสียงให้เป็นธรรมชาติ มันคง เข้มแข็งไม่ใช่อารมณ์เป็นที่ตั้ง เมื่อถูกซักถามก็ชี้แจงด้วยจิตใจอันราบรื่น ยอมรับในเหตุผลที่ดี ไม่บันดาลโทสะง่าย ๆ

9. ต้องแสดงละครเป็น คือต้องวางสีหน้าให้เป็นไปตามสถานการณ์ เช่นถ้าเป็นเรื่องที่รีบร้อนต้องการความรวดเร็ว ก็ควรเพิ่มพูนความเอาจริงเอาจังยิ่งขึ้น แต่ก็ควรที่จะคงไว้ซึ่งความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ที่รับงานไปปฏิบัติ

10. ควรใช้ภาษาที่สุภาพตามความเหมาะสม แต่ไม่ใช่อ่อนหวานจนเกินไปจนเสมือนหนึ่งขาดความจริงใจ และควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาตลาดหรือภาษาที่หยาบคาย

นักบริหาร หรือหัวหน้าหน่วยงานที่ได้รับผลสำเร็จจากการพูดสิ่งการนั้นจะพยายามหลีกเลี่ยงการพูดออกคำสั่งโดยตรง เช่นแทนที่จะพูดว่า “นี่คุณช่วยพิมพ์งานนี้ให้หน่อย ประเดี๋ยวจะใช้แล้ว” ก็ควรจะพูดว่า “คุณ (ชื่อ) ช่วยกรุณาพิมพ์งานนี้ให้หน่อยซี เป็นงานด่วนที่จะต้องใช้อีกสักครู่ คนอื่นคงจะพิมพ์ไม่ทัน” หรืออาจจะเปลี่ยนเป็นพูดว่า “คุณ (ชื่อ) ช่วยกรุณาทำงานชิ้นนี้ให้ผมหน่อย เพราะเป็นงานด่วน ถ้าให้คนอื่นทำคงไม่ทัน”

10. ข้อควรหลีกเลี่ยงในการออกคำสั่ง

ผู้ที่ทำหน้าที่หน่วยงานควรหลีกเลี่ยงการออกคำสั่งในลักษณะต่อไปนี้

1. อย่าสั่งในลักษณะของการห้ามกระทำ เพราะทำให้ผู้ได้รับคำสั่งอยากลองดู (ตามหลักจิตวิทยาได้กล่าวไว้ว่า คำสั่งที่ห้ามกระทำนั้นเป็นสิ่งเร้าให้ผู้ที่ได้รับคำสั่งลงมือกระทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับคำสั่ง)

2. อย่าออกคำสั่งที่ยุ่งยาก และซับซ้อนมากเกินไป เพราะจะทำให้เกิดความสับสนและจัดลำดับความต้องการของผู้สั่งไม่ได้ การออกคำสั่งจึงควรทำในลักษณะง่าย ๆ เรียงลำดับให้เป็นระเบียบ

3. อย่าออกคำสั่งที่ขัดแย้งกันเอง ควรแจ้งให้เข้าใจหากมีการเปลี่ยนแปลงบางประการเกี่ยวกับคำสั่งนั้น ๆ

4. อย่าสั่งงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำตามคำสั่งของตนอย่างเฉียบขาดโดยถือว่าตนเป็นผู้รอบรู้กิจการทุก ๆ อย่างแต่ผู้เดียว

5. อย่าสั่งงานแบบก้าวร้าวไว้อำนาจ โดยพยายามจะให้คนอื่นทำตามแต่อย่างเดียวหรือใช้อำนาจบังคับเอาเลย

6. อย่าสั่งงานโดยคิดว่าทุกคนจะต้องทำงานให้คุ้มกับค่าจ้าง
 7. อย่าออกคำสั่งโดยใช้ระบบวินัยและระบบทำโทษขึ้นมาอ้าง
 8. อย่าออกคำสั่งเพื่อว่าตนเองจะได้ดีหรือเด่นเพียงคนเดียวโดยไม่เปิดโอกาสให้
ผู้ใต้บังคับบัญชามีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่
 9. อย่าออกคำสั่งด้วยอารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอารมณ์ที่ต้องการเอาชนะผู้อื่นโดย
อาศัยตำแหน่งของตนเองเป็นเครื่องบังคับให้ผู้อื่นลงมือกระทำตาม
-

สรุปเนื้อหาในบทที่ 7

1. การออกคำสั่งมีความสำคัญมาก ผู้ที่จะเป็นหัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชาควรเรียนรู้วิธีสั่งการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อว่างานที่ส่งไปจะมีประสิทธิผล
2. เนื่องจากคำสั่งที่ออกไปนั้นเป็นเครื่องวัดความสามารถของหัวหน้างานหรือของผู้บังคับบัญชาด้วย ฉะนั้นก่อนออกคำสั่งจึงต้องมีการเตรียมว่าจะสั่งใคร ให้ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ทำไม และอย่างไร
3. คำสั่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือการออกคำสั่งโดยวาจา และโดยลายลักษณ์อักษร
4. การออกคำสั่งโดยวาจาแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ประเภทสั่งให้ทำ ประเภทขอร้องให้ทำ ประเภทแนะนำให้ทำ และประเภทอาสาสมัครทำเอง แต่ละประเภทจะใช้ศิลปะและน้ำเสียงแตกต่างกันออกไป
5. เมื่อมีการออกคำสั่งไปแล้วจะต้องมีการติดตามผลงานเพื่อจะได้ทราบว่า คำสั่งนั้น ๆ มีผลมากน้อยเพียงใด
6. ผู้ออกคำสั่งควรรู้จักข้อปฏิบัติและข้อควรหลีกเลี่ยงในการออกคำสั่ง

แบบฝึกหัดการออกคำสั่ง

1. สมมติว่าท่านเป็นหัวหน้าหน่วยงานหนึ่ง ปรากฏว่าผู้ใต้บังคับบัญชาของท่านหลาย ๆ คนเข้าปฏิบัติงานสายเสมอ ให้ท่านพูดออกคำสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าปฏิบัติงานให้ตรงต่อเวลา
2. สมมติว่าท่านเป็นหัวหน้าสายงานหนึ่ง ท่านมีงานเร่งด่วนที่จะต้องพิมพ์ให้เสร็จ ในขณะที่หมดเวลาปฏิบัติงานแล้ว ท่านจะมีวิธีพูดให้พนักงานพิมพ์ดีดลงมือพิมพ์ทันทีอย่างไร
3. สมมติว่าท่านเป็นหัวหน้าหน่วยงานหนึ่งในขณะที่เพื่อนของท่านเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา ปรากฏว่าเพื่อนของท่านแต่งกายไม่สุภาพเรียบร้อยและกล่าววาจาไม่สุภาพ ท่านจะพูดให้เพื่อนของท่านปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบอย่างไร
4. ในขณะที่ท่านกำลังปรึกษาเรื่องงานกับเลขานุการ ณีของท่านปรากฏว่าเพื่อนของท่าน (ทำงานที่อื่น) ได้แวะเยี่ยมท่าน ท่านจะสั่งให้เลขานุการ ณีของท่านออกไปนอกห้อง และจัดเครื่องดื่มต้อนรับแขกของท่านอย่างไร
5. สมมติว่าท่านเป็นผู้บังคับบัญชา (หญิง) หน่วยงานหนึ่ง ท่านต้องการคนงานจำนวนหนึ่งช่วยจัดสถานที่ในงานฉลองวันเกิดที่บ้านท่านท่านจะมีวิธีสั่ง :
 - ก. เลขานุการของท่านอย่างไร
 - ข. คนงาน (ในกรณีที่ไม่มีเลขานุการ) อย่างไร
6. ในกรณีต่อไปนี้ท่านจะมีวิธีออกคำสั่งอย่างไร :
 - ก. สั่งให้คนใช้น้ำดื่มให้ท่านและเซ็ครถด้วย
 - ข. สั่งให้ผู้ที่มารับบริการเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง
 - ค. สั่งให้ผู้ที่เข้าไปในบริเวณสระว่ายน้ำถอดรองเท้า
 - ง. สั่งให้พนักงานอย่าส่งเสียงดัง
 - จ. สั่งให้ผู้เข้าสอบแข่งขันแก้ข้อสอบหน้าสาม วรรณสอง บรรทัดแรกจากคำว่า “มาตรการ” เป็น “มาตรการ”
 - ฉ. สั่งให้สมาชิกที่เข้าประชุมแสดงบัตรและเซ็นชื่อ
 - ช. สั่งหยุดทำงาน 3 วัน (สมมติเหตุผลเอาเอง)
 - ซ. สั่งให้ปฏิบัติงานในวันหยุดราชการ 2 สัปดาห์ (สมมติเหตุผลเอาเอง)

(เอกสารอ่านประกอบ)

เดินตามรอยเท้าผู้ใหญ่มากเกินไป ไปพูดขัดเขาทำไมจิตใจเขา*

การทำอะไรต่าง ๆ ถ้าทำตามระเบียบแบบแผนหรือตามตัวอย่างผู้อื่นที่ทำมาแล้วอย่าง
ที่เรียก “เจริญรอยพระบาทพระศาสดา” แล้วก็เป็นการปลอดภัย ไม่มีการตำหนิตินหรือคะ
ไต่ไต่ สัมกับที่คนโบราณชอบพูดกันและคนสมัยนี้ส่วนมากก็ยังนิยมถือเอาเป็นคติว่า “เดินตาม
ผู้ใหญ่มากเกินไป” การทำอะไรที่เป็นการณ์นอกกลุ่มนอกทางผิดแผกแปลกไปกว่าประเพณีนิยมหรือ
สมัยนิยมแล้ว มักทำให้ผู้ที่กระทำไปนั้นเป็นเป้าของสายตาและเป็นจุดรวมของการตำหนิติน
ของคนทั่วไป ทำให้หนักถึงภาษิตฝรั่งบทหนึ่งซึ่งกล่าวว่า ไอ้โง่เลือกเข้ามาในเมื่อเทวดายังคร้ามองค์
(Fools rush in where angels fear to tread) คนอังกฤษส่วนมากเมื่อจะตำหนิตินการกระทำ
ของบางคน ก็มักจะอาศัยให้เหตุผลแต่เพียงย่อ ๆ ว่า “ไม่มีใครเขาทำกันอย่างนั้น” เพื่อประกอบ
เป็นหลักฐานว่า การที่กระทำไปนั้นเป็นของผิดและการติเตียนของตนถูกแล้ว

ขนบธรรมเนียมเป็นของเกิดง่ายแต่ตายยาก เมื่อพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 8 หรือดยุกออฟ-
วินเซอร์ยังดำรงตำแหน่งเป็นสมเด็จพระยุพราชเจ้าแห่งเวลส์อยู่นั้น พระองค์ทรงเป็นที่นิยมอยู่
ในหมู่สาวชาวอังกฤษยิ่งนัก ไม่ว่าจะทรงทำอะไรให้นอกเหนือจากจารีตแบบแผนที่มีอยู่แล้ว
ก็มักจะมีผู้ปฏิบัติตามทันที ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ๆ เช่นตามธรรมเนียมการแต่งเครื่องราตรีน้อย
อย่างที่ว่า “ดินเนอร์แจ็กเก็ต” หรือที่คนอเมริกันเรียกว่า “ทักซีโด” นั้นก็ใช้เสื้อเชิ้ตปก
แข็งกันทั่วไป แต่พระองค์ทรงใช้เสื้อเชิ้ตขาวธรรมดาปกอ่อนแทน ก็ทำให้มีผู้เห็นว่าทรงนำ-
สมัยเลยถือเอาเป็นแบบอย่างต่อไปก็มี เมื่อได้เสวยราชย์แทนสมเด็จพระชนกนาถแล้ว ได้ทรง
ปราศรัยกับประชาชนทางวิทยุเป็นครั้งแรกก็ได้ทรงนำเอาศัพท์อเมริกันที่เรียกวิทยุว่า “เรเดียว”
เข้ามาใช้แทนคำว่า “ไวร์เลสส์” ซึ่งเป็นคำสามัญที่ชาวอังกฤษนิยมเรียกวิทยุกันเพียงเท่านี้ก็ทำ
ให้บางคนชอบเพราะเห็นว่าเหมาะสมกับลัทธิประชาธิปไตยแต่บางคนก็รังเกียจ เห็นว่าพระเจ้า
แผ่นดินทรงนิยมใช้คำที่ “ผู้ดีสมมติ” เรียกว่าเป็นคำ “ไพร่” หรือคำ “ตลาด” ไป

* สุกิจ นิมนานเหมินท์ จากหนังสือมหาวิทยาลัย ตุลาคม พ.ศ. 2483

เรื่องคำไพร่หรือคำตลาตนี้เอง ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกอดทนระอาใจมากกว่าก่อนจะเขียนเรื่องนี้ขึ้นได้ ท่านทั้งหลายเคยอ่านเรื่องศรีธนญชัยกันแทบทุกคนแล้ว คงจะจำได้ว่ามีตอนหนึ่งพระเจ้าแผ่นดินอยากจะล้อและลองปัญญาศรีธนญชัย จึงทรงจัดส่งแกงแรงไปประทานศรีธนญชัยกิน เมื่อศรีธนญชัยได้รับพระราชทาน แล้วก็ฉลองพระราชศรัทธาจนอิมหน้าโดยพาชื่อถือว่า เป็นของพระราชทาน ครั้นมารู้เรื่องเอาตอนหลังก็ยอมจะฉุนเพราะเสียรู้ เลยอยากแก้เผ็ดเต็มประดาถึงกับไปเที่ยวหาซื้อแรงมาปั้นเป็นแท่งยาว ๆ ทำนองดินสอแล้วเก็บติดตัวไว้ ครั้นวันหนึ่งได้โอกาสดี พระเจ้าแผ่นดินกำลังทรงพระอักษรอยู่แต่ไม่มีดินสอ (หรือดินสอแท่งที่ทรงใช้อยู่ ขณะนั้นหายไปไม่ทราบ) จึงทรงเรียกหาดินสอใหม่ ศรีธนญชัยจึงถือโอกาสถวายดินสอก้ามะลอของตนเมื่อพระเจ้าแผ่นดินทรงใช้ก็หาเขียนออกไม่ จึงต้องใช้วิธี “จิ้มเขพะในพระโอษฐ์” จิ้มพระเขพะก็แล้ว กัดด้วยพระทนต์ก็แล้วหาใช้เขียนได้ไม่ จึงทรงถามศรีธนญชัยในทำนองว่า อ้ายชัยดินสอเองเป็นอย่างไรไปเล่าจึงเขียนไม่ติด ศรีธนญชัยก็เลยทูลท้าวความไปถึงเรื่องแกงแรง และทูลต่อแก้เผ็ดเสร็จไปแล้วก็หมดเรื่องกัน ถ้าผู้แต่งเรื่องศรีธนญชัยเป็น “ผู้ดี” แท้ ก็คงจะไม่กล้าใช้คำว้าแ้วต้องแผลงไปเป็นมูลแรงอะไร ไปตามทำนองพลิกมุลนกุลหนุอะไรไปเสีย ซึ่งเมื่อฟังดูก็ขัดหูขบถ

ต่อไปนี้จะขึ้นเรื่องใหม่เสียที ท่านทั้งหลายที่ชอบอ่านข่าวสารการเมืองฝรั่งสมัยก่อน ๆ ก็คงจะทราบกันดีว่าพระเจ้าไกเซอร์ของเยอรมัน ไกเซอร์ที่ใคร ๆ ก็รู้จักไม่ใช่ไกเซอร์องค์อื่น และพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 ของอังกฤษนั้น ถ้าหากจะพูดทางลำดับญาติก็เป็น “พระประยูรญาติ” อย่างใกล้ชิดกัน แต่กษัตริย์สองพระองค์นี้อยู่ในฐานะที่เรียกว่ายิ่งกว่าขมกับปูนเสียอีก ทางอังกฤษมักจะหาว่า พระเจ้าไกเซอร์หึงและทรงอิจฉาพระเจ้าเอ็ดเวิร์ด แต่ทางเยอรมันก็หาว่าพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดนิยมฝรั่งเศส และเกลียดเยอรมัน จึงเป็นเหตุให้ “รักฉันท์ญาติ” แปลไปว่า “อาฆาตฉันท์ศัตรู” ไปได้ ถ้ามีโอกาสพบกันแล้วก็มักจะมีการกะแนะกะแค้นเหน็บแนมแกมล้อกันอยู่เสมอ ดังที่ปรากฏว่า ครั้งหนึ่งพระเจ้าเอากุสต์แห่งประเทศแซกซันนี่ซึ่งเป็นแคว้นหนึ่งในอาณาจักรเยอรมัน ได้ทรงเชิญพระเจ้าไกเซอร์และพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดไปล่าหมาป่ากันเล่น ในขณะที่พักค้างอ้างแรมกันอยู่ในป่า ได้เกิดมีการสนทนาถึงเรื่องอาหารของชาวเอสกิโมกันขึ้น พระเจ้าไกเซอร์ทรงกล่าวว่า ชาวเอสกิโมนั้นนอกจากจะกินแมวน้ำและเปลวปลาวาฬแล้ว ยังแถมเนื้อหมีและเนื้อหมาเข้าไปด้วย ตอนนั้นพระเจ้าเอากุสต์และพระเจ้าเอ็ดเวิร์ด จึงทรงค้านขึ้นว่า ชาวเอสกิโมคงไม่นึกไม่ฝันไปที่จะกินเนื้อหมาเป็นแน่ เพราะหมาเอสกิโมเป็น

สัตว์มีค่าและหายาก ใช้เป็นพาหนะได้ในย่านแถบขั้วโลกดีกว่าที่จะเอามากินกันเล่นง่าย ๆ นอกจากนี้ พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดยังทรงแถมต่อไปด้วยว่า หม่าเอสกิโมนั้นมีแต่กระดูกหุ้มหนังเท่านั้น จะเอาอะไรมากินได้เลยมีการโต้เถียงหาพวกสนับสนุนกันใหญ่ ข้าราชการบริพารทั้งหลายส่วนมากเป็นคนของพระเจ้าเอากุสต์ ต่างก็เห็นพ้องกับนายของตนว่าเนื้อหม่านั้นกินไม่ได้แน่ทีเดียว

รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งเมื่อนักล่าสัตว์เซลยัคดีเหล่านี้ได้ไปถึงที่พักก็เห็นมีกวางขนาดย่อม ๆ ตัวหนึ่ง ซึ่งถูกกำลังข่านไฟถ่านมีน้ำมันหยดซ่า ๆ ไฟลุกส่งกลิ่นเตะจุ่มหอมน่ากิน ทำให้ใคร ๆ ที่อยู่บริเวณแถวนั้นพากันน้ำลายไหลสอ ๆ ไปตามกัน พระเจ้าไกเซอร์ทรงออกตัวแต่ต้นว่าไม่สู้สบายจะเสวยได้แต่ผักเท่านั้น ส่วนพระเจ้าแผ่นดินอีกสองพระองค์ และเจ้านายที่ตามเสด็จนั้นเสวยกันอย่างเต็มที่ และเมื่อเสร็จแล้วก็ยังมีเบียร์บาว่าเรียและไวน์อย่างดีล้างคอกันอีก เมื่ออิมหน้าสำราญดีแล้วพระเจ้าไกเซอร์ถามที่ประชุมว่าเนื้อกวางเห็นจะมีรสดีกระมัง ทุก ๆ คนในที่นั้นยกนิ้วฮ้อกันทั้งนั้น พระเจ้าไกเซอร์จึงทรงเปิดโปงออกมาว่า กวางตัวที่กินกันนั้นเป็นกวางชนิดไม่มีเขา หรืออีกนัยหนึ่งก็ว่าเป็นหมาชนิดใช้ล่าหมาป่านั่นเอง มกุฎราชกุมารบาร์วาเรียไม่ยอมเชื่อ ส่วนเจ้านายพระองค์อื่นก็ยังงงกันอยู่ ในที่สุดเมื่อตามตัวก็มาตามตากักตกใจตัวสันจันงกราบทูลว่าตนได้รับพระบัญชาจากพระโอรสพระเจ้าไกเซอร์ให้ลอกหนังและย่างหมาด้วยมือของเขาเอง

พอได้เรื่องกันเท่านี้พระเจ้ากรุงแซกซันนี้ก็ทรง “รอกันไม่ทนได้” มกุฎราชกุมารบาร์วาเรียทรงเรียกบ่าวไพร่ให้เก็บข้าวของเตรียมตัวเดินทางกลับทันที ส่วนพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดนั้นทรงเฉยและปรนนิบัติพระเจ้ากรุงแซกซันนี้ที่ยังไม่หายวิงเวียน ในที่สุดก็พากันประโลมประเล้าให้มกุฎราชกุมารบาร์วาเรียเปลี่ยนพระทัยเลิกกลับเสียได้ เรื่องก็เลยสงบกันเท่านั้นเฉพาะวันนั้นต่อมาอีกหลายวันมีข่าวว่าวันหนึ่งพระเจ้าไกเซอร์ทรงสร่งน้ำอยู่ ก็มีเสียงร้องโวยวายในห้องสร่ง และพระเจ้าไกเซอร์ทรงเผ่นออกมาทั้ง ๆ ที่กำลังทรงเครื่องแบบธรรมดาที่อยู่และรับสั่งลั่นไปว่าใหญ่ ๆ อย่างละล้าละลัก ในที่สุดสืบสวนได้ความว่าพระเจ้าแซกซันนี้ พระเจ้าเอ็ดเวิร์ด และมกุฎราชกุมารบาร์วาเรียได้ทรงจ้างให้คนดันห้องสร่งแอบเอาปลาไหลใส่ไว้ในเหยือกน้ำที่ใช้รดพระเศียรล้างวรกายเมื่อออกมาจากถังอาบน้ำ

เรื่องที่เขาเล่ามาก็จบแค่นี้เอง แต่เรื่องนี้ก็ไม่น่าจะมีอะไรหนักแต่พอ ข้าพเจ้าปรึกษากับท่านอาจารย์ทางภาษาไทยหลายท่านว่า ถ้าเขียนเรื่องนี้จะให้ชื่อว่า “พระเจ้าแผ่นดินกินหมา” น่าขันไหม ทุกท่านก็ว่า “อย่างะคุณ” หรืออะไรทำนองนั้น ข้าพเจ้าก็เลยถามต่อไปว่า ถ้าเรื่อง

เนกฺสกินหมา หรือสุลต่านพาลกินสุนัข อะไรทำนองนี้จะเป็นวีกรรมหรือปากกากรรมเท่าเดิมไหมล่ะ ก็ได้รับความจากบางท่านว่า ถ้าเป็นใครที่นอกเรื่องไปหรือเป็นผู้ที่เราไม่นับถือแล้วก็ไม่เป็นไรนัก แต่คำว่า “กิน” เป็นคำสามัญกินไป ส่วนคำว่า “หมา” นั้นเป็นคำหยาบไม่ควรใช้

ในเรื่องคำราชาศัพท์ของเราที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้ ความมุ่งหมายก็เพื่อเป็นการยกย่องพระเจ้าแผ่นดินซึ่งเป็นประมุขของชาติ ยากจะให้เด่นชัดยิ่งกว่าคนอื่น ๆ ทั่ว ๆ ไป เพราะฉะนั้น จึงได้พยายามหาคำที่มาจากเขมรหรือบาลีสันสกฤตเข้ามาเพื่อเพิ่มความไพเราะและดูให้ขลังขึ้น หากจำเป็นต้องใช้คำธรรมดาที่เดิมคำว่า “พระ” หน้าคำนาม หรือคำ “ทรง” ที่หน้ากริยาเข้าไปให้เป็นที่สังเกตได้ว่าเป็นการบ่งถึงผู้เป็นเจ้าของเป็นนายเป็นเจ้าของสิ่งหรืออาการเหล่านั้น แต่การตั้งศัพท์เพื่อยกย่องประมุขของชาติซึ่งก็เป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญนั้น ก็ไม่ควรจะให้เป็นโอกาส ลบลู่ถูถูกภาษาไทยของเราถึงจะถูก คำเดิมของเรามีอยู่หลายคำ เช่น หมู หมา วัว ควาย อะไรเหล่านี้ เป็นคำที่สั้นพูดง่ายเขียนง่าย พูดแล้วก็เป็นที่เข้าใจกันในระหว่างคนไทยทั่วไปทั้งภายในและภายนอกพระราชอาณาจักรไทยเรา ไม่เห็นจะนำคิดให้เลยเถิดไปว่าเป็นของน่าอัปอายขายหน้าหรือเป็นของบาปหยาบช้าภาษาไพร่อะไรไปไม่ “หมู” ฟังดูก็รู้สึกวาสนิทกว่า “สุกร” เป็นไหน ๆ ท่านลองว่า “น้ำมันสุกร” ซิ ชัดหูพิลึก แต่พอพูด “น้ำมันหมู” ใคร ๆ ก็ได้ “หมา” ใคร ๆ ก็ว่าหยาบแต่ “สุนัข” ว่าเป็นคำดี แต่ถ้าเราไปว่าใครเหมือนสุนัข เขาก็คงโกรธเท่า ๆ กับเราว่าเขาว่าคล้ายหมาอยู่นั่นเอง ยิ่งกว่านั้น เมื่อก่อนมีการเปลี่ยนชื่อเปลี่ยนแปลงเสียงกัน บางคนมีชื่อว่า “หมา” ซึ่งเป็นชื่อที่พ่อแม่ตั้งเรียกกันในครอบครัว หรือเป็นชื่อติดมาแต่เด็ก ๆ เช่น อ้ายหมา อีหมา ครั้นโตขึ้นก็เป็นนายหมา นางหมา แต่ถ้าใครลองอุตริไปเปลี่ยนเรียกเป็น นายสุนัข นางสุนัข เข้าคูซิโกรธเป็นพินเป็นไฟหาว่าดูหมิ่นทีเดียว ชื่อคนไทยทางเหนือมีคำว่าหมาปนอยู่ด้วยมีใช้น้อยเช่น หมา หมาแดง หมาหลวง หมาน้อย ชีหมา หมาเสีย ฯลฯ ดั่งนี้ย่อมแสดงให้เห็นอยู่ว่าเสียงของคำเห็นจะไม่สำคัญเท่าความหมายของคำนัก โบราณเราก็เรียกจัวกันทั้งนั้น แต่ภายหลังเราก็แผลงไปเป็นวัวเสียบ้างเรียกตามแขกว่า “โค” บ้าง ซึ่งก็ไม่เห็นว่าจะเพราะขึ้นหรือดีขึ้นแต่อย่างใดเลย ควายยิ่งแล้วใหญ่ เราเรียกกันว่ากระบือตามเขมร แต่เขมรก็คงลอกคำนี้มาจากมลายู ซึ่งแผลงไปเป็นภาษาสเปนว่า “คาราบาโอ” ไปได้อีก

ท่านที่เรียนภาษาอังกฤษใหม่ ๆ ก็มักจะได้ยินเมื่อเรียนถึงวิธีที่ชาติอังกฤษเรียกเนื้อสัตว์ให้แผลงจากชื่อสัตว์ไปมาก เนื้อของหมูเรียกว่า pork เนื้อของวัว ox กลายเป็น beef

อะไรทำนองนี้ แต่เราอ่านประวัติศาสตร์แล้วก็พอที่จะเข้าใจว่า เมื่อชนชาตินอร์มันซึ่งมีพระเจ้าวิลเลียมผู้ชนะศึกยกข้ามไปตีอังกฤษแตกจนสามารถปราบดาภิเษกเป็นพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษได้แล้วชนชาติเหล่านี้ก็พากันเหยียดชาวพื้นเมืองอังกฤษว่าต่ำช้าสาธารณ กิริยามารยาทก็หยาบคายภาษาก็ไม่สุภาพ จึงให้นำคำที่มีภาษาเป็นฝรั่งเศสเข้าไปใช้มากเพื่อจะแยกแยะชั้นวรรณะในประเทศอังกฤษขึ้น เพราะฉะนั้นเมื่อผู้ตีอังกฤษยังถือว่าตนเป็นผู้ตีแปดสาแหรกจริง ๆ เพราะบรรพบุรุษของตนตามเสด็จมา “ตะเกาเดียว” กันกับพระเจ้าวิลเลียมแล้ว ก็คงยังนิยมใช้คำที่พวกตนนำเข้ามา จนในที่สุดคนอื่น ๆ ก็ต้องตามอย่างนิยมใช้กันไปเอง การที่ผู้ตีอังกฤษชาวนอร์มันซึ่งเชื้อชาติเดิมของเขาไม่ใช่พวกเดียวกับชนชาวแองโกล-แซกซัน ฝืนใช้คำเดิมซึ่งมาจากภาษาฝรั่งเศสปนภาษานอร์มันที่ติดตัวเข้าไปนั้น ก็พอจะเห็นได้ว่าเขาทำเช่นนั้นเพราะเขารักวัฒนธรรมและภูมิธรรมเดิมของเขา เช่นเดียวกันที่ชาติอริยกะยกเข้ามาอยู่ในมัธยมประเทศก็ได้นำภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีมาใช้ และตั้งการแบ่งชั้นวรรณะเพื่อมิให้เจ้าของท้องถิ่นเดิมเข้ามาปะปนทางสายโลหิตได้ง่าย ๆ คนอังกฤษที่เขาสามารถจะสืบสาวทราบว่าต้นวงศ์สกุลของเขาเป็นตระกูลนอร์มันก็ย่อมรู้สึกทงะงตัวว่าพื้นเพของตนสูงมาแต่เดิม ทางเมืองไทยเรานอกจากตระกูลขุนนางแล้วก็ยากที่จะสืบถอยหลังไปไกล ๆ ได้นัก ชาวอเมริกันซึ่งถ้าดูตามผิว ๆ ก็แสดงตนว่าเป็นผู้นิยมลัทธิประชาธิปไตยแท้ ทำเป็นไม่ถือชาติเชื้อวงศ์เป็นเอกสิทธิปุริมสิทธิอะไร แต่ถ้าสังเกตให้ดีก็จะเห็นว่าการนิยมลัทธิไม่ถือเทือกเถาเหล่ากอ ก็คือปมด้อยอันหนึ่งของอเมริกันเองทำนองเดียวกับปมด้อยของสุนัขจิ้งจอกที่หางด้วนเพราะถูกจับเอาในนิทานอีสป เกิดมานิยมชมชื่นในภาวะไม่มีหางของตนโดยที่เห็นว่าหางไม่มีประโยชน์อะไรเก็บไว้กับตัวก็หนักแรงเสียเปล่า ๆ เพราะคนอเมริกันเองก็พยายามจะสืบสาวบางทีก็ให้สินบนหรือรางวัลแก่ผู้สืบสาวเรื่องตระกูลต่าง ๆ ให้เห็นว่าบรรพบุรุษของตนเป็นผู้ที่ได้โดยสารตะเกา “เมย์เฟลาเวอร์” ข้ามไปตั้งรกรากอยู่ในอเมริกา ผู้ใดถ้าแสดงได้ว่าเมื่อตนมีสายโลหิตมาจากพวกเมย์เฟลาเวอร์นี้แล้ว ก็ถือได้ว่าเป็นตระกูล “แปดสาแหรก” แท้ นอกจากนี้ทุกคราวที่ทางราชสำนักอังกฤษมีงานสมโภชสันนิบาตแล้ว มักมีสตรีอเมริกันมากต่อมากที่พยายามกระเสือกกระสนตะเกียกตะกาย ขอให้ผู้ตีและผู้ตีตกยาก อังกฤษช่วยนำเข้าถวายตัวต่อพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษโดยถึงกับยอมเสียค่าสินน้ำใจอย่างแรง ๆ ซึ่งเราท่านในประเทศไทยแทบจะไม่เชื่อว่าจะมีคนบ้าพอที่จะลงทุนลงแรงบุกน้ำข้ามทะเลมาเพื่อถวายตัวเป็นพิธีภายในเวลาไม่กี่วินาทีที่ตน “ถอนสายบัว” เฉพาะพัทตร์พระราชินีอังกฤษแล้วพอกลับถึงอเมริกา ตนจะก็ได้แสดงว่า ถึงตนจะเป็น “กา” หน้าก็เป็น “เหม” ไปแล้ว

การที่คนอังกฤษเขาคิดใจในตระกูลของเขาก็ดี การที่ “ผู้ดี” อเมริกันพยายามจะป็นปายขึ้นมาก็ดีก็เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเขาก็ยังเป็นปุถุชนกันอยู่ แต่ในหมู่มกคนไทยเรากับตัวเอง พระพุทธศาสนาของเราเป็นสิ่งที่ช่วยทำลายนการตั้งชั้นวรรณะอย่างมากมาย ลูกบ่าวลูกทาสแต่โบราณเมื่อเข้าไปอยู่ในภาสาวพัสดร์แล้ว ความดุกฎกคหมีนเหยียดหยามก็หายไปเพราะคนมีสมญาใหม่ ถือกันว่าเป็น “สมญาเอารสทศพล” เป็น “เนื่อนาบุญอันไพศาลแต่โลกัย” ไปเสียฉิบ ฝรั่งเองก็เคยสรรเสริญไทยเราว่า เป็นชาติเดียวเท่านั้นที่เป็นผู้รักและนิยมบุคคลโดยคุณวุฒิและคุณสมบัติของเขาเองมากกว่าคุณสมบัติที่จะได้มาโดยสายโลหิต เป็นต้นว่าเจ้าก็นิยมมีหม่อมเป็นไพร่ นายกับบ่าวก็มักไม่ค่อยรังเกียจกันเมื่อต่างเพศ เด็ก ๆ ก็ชวนเล่นกันปะปนกันโดยไม่มีเดียดฉันท์ประการใด ไพร่ตระกูลต่ำก็สามารถเขียบฐานะขึ้นถึงชั้นเสนาบดีได้ ซึ่งในประเทศอังกฤษเองก่อนที่พรรคกรรมกรมีอำนาจแล้วตำแหน่งเสนาบดีและตำแหน่งการเมืองการทูตที่สำคัญ ๆ แล้วก็ยอมเป็นเอกลาภของผู้มีตระกูลและผู้ดีเท่านั้น เพราะฉะนั้น เมื่อท่านเพ่งเล็งถึงคุณสมบัติประชาธิปไตยซึ่งเป็นคุณธรรมประจำชาติไทยแล้ว จึงอดที่จะพิศวงไม่ได้ว่าก็เมื่อเรามีของดีแล้วทำไมถึงจะต้องเอาราคีมาปกคลุมเล่า

เรามีภาษาที่ดีที่กะทัดรัดไม่รุงรัง ทำไมเราจึงพากันเหยียดคำเดิมของเราเสีย แล้วไปยืมเอาคำเขมรหรือคำของแขกซึ่งเคยผ่านลัทธิทางวัฒนธรรมและการเมืองมาคลุมเราไว้เป็นเวลานานมาใช้ ถ้าเขมรหรือแขกเขาประสงค์จะให้เราใช้คำของเขาเพราะเขาดีกว่าเรา นั้นก็น่าจะเป็นความรู้สึกเอาแต่ดีข้างเดียวของเขา แต่ไทยเราไม่น่าจะไปรับรองความเห็นข้างเดียวของเขาเลย เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วทำไมเราจึงจะต้องยืมเอาคำของเขามาเช็ดชุกกอดไว้เพื่อจะได้แสดงว่าคำ “ของเขานอื่น” นั้นเป็นของผู้ดีที่ควรจะทำกันเล่า ท่านลองเดินทางไปในหมู่มกชนเชื้อชาติไทยในที่ต่าง ๆ ตั้งแต่ทางเขตเชียงตุง เชียงรุ่ง สิบสองปันนา อะไรแถวนี้แล้ว หากท่านเดินสะดุดเอาหินเข้า ท่านก็จะไม่พูดว่า “เจ็บเท้า” เป็นแน่ เพราะถ้าพูด พวกพี่น้องร่วมเชื้อร่วมชาติก็คงฟังไม่ออกถ้าท่านบอกว่า “เจ็บตีน” แล้วก็คงมีผู้เข้าใจมากกว่าร้อยละเก้าสิบเป็นแน่ “ตีนเขา” ฟังดูก็ไม่หยาบคาย แต่ทำไมตีนเราดี ๆ กลับเป็นของหยาบได้ ก็สุดวิสัยที่จะเข้าใจ ถ้าท่านถามหนทางกับคนในกรุงบางที่เขาจะบอกกับท่านว่าให้ไปตรง ๆ แต่คนไทยจริง ๆ ในเขตเดิมของเราจะไม่พูดภาษาอย่างนี้เป็นอันขาด เขาจะบอกให้ท่านว่าให้ “ไปชื้อ ๆ” ซึ่งเป็นภาษาไทย แต่ตรงเป็นภาษาไทยผู้ดีที่นิยมลัทธิอื่น ถ้าท่านอยากจะกลับเขาก็คงไม่รู้ แต่ถ้าท่านบอกว่าจะ “พิก” (พลิก) หรือจะ “เมื่อ” เขาจะรู้ทันทีความจริงไทยเรา “กลับ” ก็แปลว่า “พลิก” แต่เราเอามา

ใช้ในการพลิกสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ ส่วน “เมื่อ” ซึ่งแปลว่ากลับนั้น ของเราชักจะเลื่อนไปหมด หากไม่อ่านลิลิตพระลอกันแล้วก็คงหาคำแปลไม่พบเพราะมีตอนหนึ่งว่า “หากพระเมื่อแมนเมืองฟ้า เพื่อจะเป็นข้าผู้ใด” การพยายามจะใช้ศัพท์ใช้แสงให้ถูกต้องสมเป็น “ผู้ดี” แท้เลยทำให้เกิดมีคำแปลก ๆ เป็นต้นว่า ศีรษะแม่เท้า ศีรษะแม่มือ ฯลฯ ซึ่งถ้าจะคิดดูดี ๆ ก็น่าจะเรียกว่า เป็นคำ “จันทาล” เพราะทั้งทางพ่อและทางแม่ของคำแสดงให้เห็นว่ามาแต่คนละวรรณะเสียแล้ว

คำว่า “กิน” อย่างหนึ่งเป็นคำของชนชาติไทยทุกหมู่ทุกเหล่าทุกถิ่นทุกแคว้นใช้เหมือนกันหมดทั้งนั้น มาบัดนี้การ “รับประทาน” “รับทาน” “รับ” “ทาน” และอะไรทำนองนี้ พอใครพูด “กิน” ขึ้นมาผู้พูดก็มักหันไปมองคล้าย ๆ กับว่าคนที่พูดนี้ “ขุดมาแต่ไหนกันหนอ” ท่านขึ้นบ้านไทยในชนบทต่าง ๆ คำแรกที่เขาจะทักทายปราศรัยแสดงไมตรีจิตต่อท่านก็คือจะถามว่า “กินข้าวแล้วหรือยัง” ซึ่งท่านก็ควรจะต้องตอบว่า “กินดีแล้ว” หรือ “กินอิ่มหน้าแล้ว” อะไรทำนองนี้ แต่ถ้ามีท่านผู้ใหญ่มาเชิญท่านไปกินอาหารโดยผู้ใหญ่เป็นผู้เลี้ยง ท่านก็ควรบอกผู้ใหญ่ผู้นั้นว่า ท่านมา “รับประทาน” อิ่มหน้าด้วยความขอบคุณ หรือถ้ามีใครมาจากทางไกลมาเยี่ยมท่าน ๆ ยกส้ารับมาเลี้ยงเขา ๆ ก็ควรว่า เขารับทานด้วยความเอร็ดอร่อย แต่ถ้าท่านไปร้านอาหารซึ่งท่านจะต้องชำระสดางค์ทีหลัง เมื่ออาหารมาตั้งอยู่บนโต๊ะแล้วท่านก็ลงมือกินทันที ท่านไม่ได้รับ-ประทานหรือรับทานอะไรหมด เพราะเจ้าของร้านก็ไม่ใช่นาถบิณฑิกเศรษฐีจึงทำให้กินเปล่า ๆ เจ้าของร้านก็ต้องทำมาหากินด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนตามรัฏฐินิยมอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นท่านจึง “กิน” ไม่ใช่รับทานเลย* เพราะฉะนั้นจึงเป็นที่หวังใจว่าในการที่จะผังรากวางรูปหลักภาษาไทย ขึ้นใหม่ ภาษาไทยพื้นเดิมของเราคงจะได้รับการฟื้นฟูเกียรติให้สมกับความสลักสำคัญของภาษาของเราเอง ส่วนราชาศัพท์ก็ควรจะใช้ในที่ที่เหมาะสมควรจะใช้เช่นเดียวกับเราเลือกใช้อีกาส แต่งเครื่องแบบเต็มยศ ครึ่งยศ แบบปกติ หรือแต่งตัวปกติธรรมดา ส่วนศัพท์ที่ตั้งกันขึ้นเพื่อใช้เป็นการแบ่งชั้นวรรณะหรือแบ่งคนไทยออกเป็นเหล่าเป็นหมู่ไปว่า เป็นไพร่ ผู้ดี กุฎุมพี และ เทวดานั้น หากมีการจำกัดหรือลดไปได้ยิ่งมากเท่าใดก็ยิ่งจะดี คำใดที่หยาบโลนก็น่าจะตัดออกเสียเลยทำให้เป็น “ตะบูน” ไป ไปเสียแต่คำที่ไม่หยาบซ้ำเสียหายในตัวของมันเองก็ไม่ควรจะถูกถ่วงด้วย “ปมด้อย” ทำให้กลายเป็นคำต่ำช้าไป

ไหน ๆ พุดมาเป็นคั้งเป็นแควแล้ว หากจะเลยเถิดเลยวงไปอีกหน่อยก็คงจะไม่ผิดแปลกอะไรไปนัก ผู้ที่อุตสาห์อ่านมาถึงนี้แล้วก็คงจะไม่รังเกียจที่จะอ่านต่อไป แต่ส่วนผู้ที่หมั่นไส้

* เรื่องนี้เขียนก่อนที่ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องให้ใช้คำว่า “วันเกิด” แทนคำว่า ประสูติวันชาติฯ

ก็คงเปิดข้ามไปเสียนานแล้ว เพราะฉะนั้นคงจะไม่เสียหายกับผู้ใดที่จะพูดถึงเรื่อง “คำ” ต่อไป

ภาษาไทยเป็นภาษากวีแท้ เพราะเป็นภาษาที่ไพเราะพุ่มเพื่อยอดมไปด้วยคำที่มีความหมายคล้าย ๆ กัน และมีคำต่างตัวที่เข้ามาปะปนกับภาษาของเราอีกจนในที่สุดแทบจะแยกไม่ออกว่าคำไหนคำไทย คำไหนคำต่างประเทศ คนไทยเราโดยนิสัยก็นิยมคำสละสลวยยืดยาว เติมนิดปะติดหน่อยเข้าไปจนได้ เมื่อเราจะพูดถึงที่ดินสำหรับภักกรรมเราก็มักว่า “เรือสวนไร่นา” ถ้าพูดถึงสวนอุทยานภักกรรมเราก็มักว่า “ข้างม้าข้าคน” เขาใจดีเราก็มักว่า “ซาบซึ่งตริงใจ” จนในที่สุดถ้าเรารู้สึกหัวใจพริ้วเพราะการกระทบกระทั่งบางอย่างเราก็มักว่า เรารู้สึกสะท้อนใจและสะท้อนใจเพราะความสะท้อนใจที่ได้รับจากสิ่งนั้น

กวีไทยเมื่อรู้นิสัยไทยก็ชอบเล่นคำหวานไปหันมาฟังดูก็เพราะ คู่มือจึงหว่าอ่านแล้วพลอยรู้สึกตื่นไปด้วย เช่นพอทหารไทยประอาวรุกกับทหารมอญทหารพม่าเข้า กวีท่านก็ว่า “ประทบทพรมัญญะ ประทบทพรมัญญะขบทยกล้ำเข้าแทง ขบทยแข็งเข้าฟัน” ในตะเลงพ่าย หรือไม่ก็ตามแบบพระลอ ซึ่งผู้แต่งหนังสือตะเลงพ่ายถือเอาเป็นแบบฉบับว่า “ข้างซ้ายเร่งมาหนา ข้างขวาเร่งมาหนา” เป็นต้น แต่ในที่สุดเมื่อเล่นไปเล่นมากก็เลยเล่นเอาเถิดกันใหญ่ขอให้ได้เสียงก็แล้วกัน ความหมายจะเป็นอย่างไรก็ช่างมันเอาเสียงเป็นใหญ่เพราะผู้อ่าน ๆ แต่ไม่คิดหรือคิดแต่ไม่ตรอง จนในที่สุดเราเลยได้คำเรียงเป็นกลบทเล่นตัวอักษรไปเช่น “ปรางปริงปรงปรุเปล้า” หรืออะไรทำนองนี้ ซึ่งถ้าเราจะมาลองนั่งพิจารณาพิเคราะห์ดูทั้งศัพท์และคุณภาพที่เป็นจริงแล้ว ปาใดที่มีมะปราง มะปริง ต้นปรง ไม้ปรง และต้นเปล้าขึ้นติด ๆ กันแล้ว ก็คงเป็นป่าที่แปลกประหลาดหรือไม่ก็ไปพบป่าซึ่งมีนกอยู่เรียงรายอยู่ตามตัวอักษร เช่น “แขกเต้ากระเด็นกระตัว จิวเจือกังบังรอกกระจอกกระจิบกระจาบ” ก็คงเป็นสิ่งที่มหัศจรรย์มาก ซึ่งถ้าหากไม่มีใครเล่นอุทริแล้วก็คงหาไม่ได้ เจ้าพนักงานป่าไม้ที่ออกตรวจป่าตั้งแต่หนุ่มจนแก่ก็คงไม่เคยมีใครได้พบอย่างนี้เป็นแน่ เขาเล่าว่าเมื่อครั้งสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จประพาสมณฑลพิษณุโลกได้เคยทรงปรารภจะยิงนกอะไรเล่นบ้าง พอวันรุ่งขึ้นเจ้าเมืองและเทศาภิบาลได้เชิญเสด็จพระองค์ไปประทับที่ข้างน้ำแห่งหนึ่ง แล้วในไม่ช้าก็มีสวะลอยมาเป็นครั้งคราว และทุก ๆ ที่ที่สวะลอยมาก็มักมีนกเกาะบนสวะมาด้วยเสมอ ๆ ยิ่งเท่าใดก็ได้เพราะเชื่องมากไม่พยายามบินหนีเสียเลย ในที่สุดเมื่อคนลงว่ายน้ำไปเก็บนก ถึงได้ทราบว่าเป็นพวกเจ้าเมืองได้แอบไปสั่งให้ราษฎรออกจับนก แล้วขึ้นอยู่เหนือหน้าเอานกผูกติดคอสวะปล่อยมาเป็นระยะ เพื่อให้เป็นที่ผลิตเพลินพระราชหฤทัย แต่ก็ไม่ทราบว่าจะทรงโปรดหรือทรงกริ้วประการใดในการที่ทรงถูกตมเช่นนี้ พูดถึงเรื่องจะเอาใจเจ้านายแล้วก็

เลยทำให้คิดเลยไปถึงวลีฝรั่งตอนหนึ่งที่เรียกว่า “หมู่บ้านของโปเตมกิน” (Potemkin’s Village) ซึ่งโปเตมกินต้องการจะตบตาหลอกพระนางคัทรีนที่ 2 มหาราชินีรัสเซีย จึงให้สร้างเมืองท่ามะลอสองข้างทางที่จะเสด็จผ่านไปโดยใช้วัดอุสรสร้างบ้านทำนองเดียวกับที่ศรีธนญชัยเราได้สร้างเจดีย์แข่งขันกับพม่า เมื่อรถพระที่นั่งผ่านเร็ว ๆ ก็ทำให้รู้สึกที่กำลังผ่านบ้านเมืองที่หมดจดงดงามสะอาดตาแล้วก็แล้วกัน

พอเขียนเช่นนี้นักกวีนักวรรณคดีก็จะร้องว่า แล้วกันซิคุณ ขึ้นเอาความจริงไปเขียนมันก็เป็นรายงานเดินทางร้อยแก้วไปซิ ไม่ใช่หน้าที่ของกวีจะต้องเอาใจใส่ต่อความจริง หรือจะต้องพูดตามที่ตาตนเห็นกวี เขาใช้มโนภาพต่างหากอะไรทำนองนี้ ซึ่งถ้าเราจะวิเคราะห์ดูจริง ๆ แล้วก็เห็นว่าคำคัดค้านเหล่านี้เป็นคำคัดค้านที่ใช้กันมาตั้งแต่พระเจ้าเหาแล้วไม่มีน้ำหนักอะไรนัก เพราะรายงานเดินทางถ้าผู้เขียนมองเห็นความงามของธรรมชาติแล้วก็คงจะเขียนได้สละสลวยทีเดียว หรือบางทีก็ไม่สามารถที่จะบรรยายให้สมกับความงามจริง ๆ เสียอีกก็ได้ ลองดูท้องฟ้าก่อนเวลาตจะวันจะขึ้นหรือจะตกแล้วเราก็จะเห็นว่างามเพียงใด หรือไม่ทำนที่เคยเห็นทะเลครั้งแรกความรู้สึกของท่านเป็นอย่างไร ถ้าท่านเอาความรู้สึกของท่านมาพรรณนาด้วยถ้อยคำได้อย่างที่ท่านรู้สึกแล้ว ภาพพจน์นี้เป็นวรรณคดีที่มีค่ายิ่งกว่า “กลบทเล่นตัวอักษร” เป็นไหน ๆ คงเหมือนกับเงินแท้ที่เรียบ ๆ อย่งไรก็คงจะดีกว่าเงินแดงที่มีลวดลายดอกเด่นเป็นแน่แท้ กวีบางคนก็อ้างว่า การเขียนนิราศต้องเล่นคำมีฉะนั้น จะเขียนไม่ได้ดี เช่นเมื่อพูดถึงนกแขกเต้าก็ต้องหันมายังต้นเต้าร้างพอได้คำว่าร้าง ก็ถึงค่อยเอาความนิราศร้างของตนเข้ามาเปรียบเลยเป็น “แขกเต้าขับเต้าร้างร้อง เหมือนร้างน้องมาหยาวิศมี” ไป ถ้าเขียนรูปนี้ก็ยอมจะพอมีการให้อภัยเพราะความรู้สึกของกวีพาไป (Poetical License) แต่ถ้าเป็นแต่เอานามนุกรมสัตว์นกหรือพืชมาเรียงกันต่อ ๆ พอให้มีสัมผัสแล้วก็เห็นว่าเหลวไหลทั้งเพ ผู้อ่านก็ไม่ว่าใครเลยจะล่วงรู้ เมื่อไม่รู้ก็ไม่สังเกตเห็น เมื่อไม่เห็นก็ชมได้แต่เสียง แต่ภาพในใจหาได้เกิดขึ้นไม่ ลงท้ายบทประพันธ์ที่มุ่งจะให้ เป็น “จินตกวีนิพนธ์” (Poetry) ก็จะกลับกลายเป็นคำประพันธ์สำเนียงคำ (Verse) ไป

ตัวอย่างของกวีที่เป็นกวีแท้ บรรยายได้ด้วยคำง่ายอ่านได้เพราะแล้วความก็กระจ่างดีจนแทบจะใช้เป็นนิยายของสิ่งที่พรรณนาได้ก็คือ บทพระราชนิพนธ์ของเจ้าฟ้ากรมขุนเสนาพิทักษ์ ซึ่งเรามักจะคุ้นกับพระนามเดิมของพระองค์ท่านว่า เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์หรือเจ้าฟ้า “กุ้ง” นั่นเอง ผู้ใดเคยอ่านกาพย์ห่อโคลงเห่เรือหรือบทประพันธ์อื่น ๆ ของพระองค์ท่าน เช่น นันทโศภนินทสูตรคำหลวงหรือพระมาลัยคำหลวง ฯลฯ แล้วก็คงสะกิดใจมาก เพราะทุกสิ่งที่ทรงประพันธ์

มีทั้งความสูงส่ง (Dignity) ความไพเราะและความงามธรรมชาติบวกกับความเรียบเรียงได้ดีกว่า
 กร้ออื่น ๆ มาก

ข้าพเจ้าได้ไปเที่ยวที่สวนสัตว์ในกรุงลอนดอนเมื่อสิบกว่าปีมาแล้วได้ไปพบนกชนิด
 หนึ่งซึ่งอยู่ในตระกูลไก่ฟ้า (Phasianidae) ที่หน้ากรงมีชื่อว่า Argus Pheasant (Argusianus argus
 argus) มีอยู่ตามประเทศไทยและมลายู นกไก่ฟ้าชนิดนี้มีแววแต่สีขาว่าทำนองแวนกยูงชื่อฝรั่ง
 ก็ใช้ชื่อยักซ์ Argus ซึ่งมีตำราย่อยหนึ่งไม่รู้จักกลับ จนกว่าจะถูกสะกดจิตด้วยดนตรีจึงผลอตัว
 ม่อยหลับไปถึงกับต้องถูกฆ่าตายในพิพิธภัณฑ์สัตว์ของคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ก็มี
 ตัวแห่งสัตย์ไว้ตัวหนึ่ง มีป้ายชื่อติดว่านกหว่า พอนักนิรุกติศาสตร์ผู้หนึ่งได้ยินชื่อนี้เข้าก็คงจะ
 ร้องว่า “ฮ้อ” ทันที เพราะคำว่าไก่ฟ้าก็ดี นกหว่าก็ได้ ไก่ขวาซึ่งเป็นนามของชาวเหนือเรียกนก
 ตระกูลนี้ ก็มีรากอย่างเดียวกัน คำว่า “ฟ้า” “หว่า” “ขวา” ก็เป็นคำเดียวกันนั่นเอง แต่แผลง
 ตัวอักษรตามทำนองกฎของกริมม์ (Grimm’s Law) ที่ท่านได้เคยปาฐกถาแล้วนั่นเอง ข้าพเจ้า
 จะขอทูลเชิญเจ้าฟ้าธรรมมาธิเบศร์เมื่อสองร้อยกว่าปีแล้ว มาทรงบรรยายให้ท่านฟังว่านกหว่านี้
 มีรูปร่างและมีนิสัยเช่นใด และดูเหมือนในวรรณคดีไทยก็จะมีแต่กวีผู้นี้เท่านั้นที่กล่าวถึงนกนี้

นกหว่าหน้างามลาย	คือดาวรายพรายเพริศเพรา
ย่อมกินถิ่นลำเนา	หากู่เกล้าเฝ้าชมกัน
นกหว่าหน้าเปรียบแค้น	ตรูเจลา
ตัวลายดาวพรายเพรา	เพริศหน้า
เที่ยวกินถิ่นลำเนา	เคยอยู่
เคียงคู่เกล้าเฝ้าเหล่า	เก็บลุ่มลุ่มกิน

(นิราศธารทองแดง)

เมื่อท่านอ่านแล้วก็จะเห็นได้ว่า กวีที่จริงแล้วเมื่อมองเห็นความจริงสิ่งใดก็สามารถ
 จะเอาความจริงนั้นมาเรียบเรียงเข้าหิ้งดงามและกะทัดรัดได้ทั้งไพเราะไปในตัวด้วยเมื่ออ่าน
 แล้วก็ได้ทั้งความรู้และความบันเทิงพร้อมกันไป การเก็บเอาแต่ชื่อมาเรียงกันเฉย ๆ ดังในพฤษชา
 สัตวาทิธานั้น ก็ดีแต่เพียงอวดเขาได้ว่ารู้คำมาก แต่เมื่อไม่มีคำอธิบายประกอบในที่สุดก็ไร้ผล
 เพราะผู้อ่านเพียงแต่พบชื่อก็ยังไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร สู้แต่หนังสือชนิดพฤษชาภิธานแห่งประเทศไทย
 (Enurmeratio Flora Siamensis) ของศาสตราจารย์แคริบ (Professor Craib) แห่งมหาวิทยาลัย

เอดินเบอเรอ หรือรายชื่อสัตว์น้ำและปลาของ นายโชติ สุวตถิ M.S. (Cornell) ก็ไม่ได้ เพราะถึงแม้หนังสือเหล่านี้เพียงแต่จะให้ชื่อวิทยาศาสตร์กำกับกับชื่อไทยแล้ว ถ้าเราเปิดดูตำราอื่นประกอบก็พอที่จะให้เรารู้เรื่องในสิ่งนั้น ๆ บ้าง มิฉะนั้น ก็จะเข้าเกณฑ์ที่ว่า งานที่รักที่อุตสาหะทำแล้วก็ไร้ผล (Love's Labour's Lost)